

13. Генсек НАТО призывает стороны конфликта в Украине к диалогу [Електронний ресурс] // Риа Новости Украина / 27.01.2014. – Режим доступу: <http://rian.com.ua/politics/20140127/339916150.html>

References

1. Getmanchuk M. Politologia: nawch. pos. / M.Getmanchuk. – K.: Znannya, 2011. – 415 s.
2. Dokument UNCPD z iscinjuvannya politychnykh ryzkyv. – Ijutyj 2014. – Vyp.11. – Sypilno-politychna kryza [Elektronnyy resurs]. – Regym dostupu: [http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/Political_risks11_Jan2014u.pdf](http://chrome-extension://oemmnndcblldboiebfnladdacbfmadadm/http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/Political_risks11_Jan2014u.pdf)
3. Gordienko M. Politychnyj konflikt jak sposib isnuvannya sotsiumu / M.Gordienko. – Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonacionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. – K., 2008. – Vyp.41. (pidseriya “Kurasivski chytannya”). – 267 s.
4. Sushko O. Vplyv Pomaranchevoyi revolyutsiyi na mignarodni vidnosyny [Elektronnyy resurs] / O.Sushko // Euroatlantychna Ukraina. – Ijutyj 2005. – Regym dostupu: http://www.ea-ua.info/main.php?parts_id=5&news_id=81&news_show_type=1
5. Karatnycky A. Ukraine's orange revolution [Elektronnyy resurs] / A.Karatnycky // Foreign Affairs. – March/April, 2005. – Regym dostupu: <http://www.foreignaffairs.com/articles/60620/adrian-karatnycky/ukraines-orange-revolution>
6. Chaly V. Vyvydennya ukrainykh viysk z Krymu maye vidbutys lyshe pid nahllyadom OON [Elektronnyy resurs] / V.Chaly // Era FM / 24.04.2014. – Regym dostupu: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1111
7. Nacionalna bezpeka i oborona. – № 6 (143). – K.: Ukrayinskyy centr ekonomichnykh i politychnykh doslidzhen imeni O.Razumkova, 2013. – 56 s.
8. Halchynskiy A. Pomarancheva revolyutsiya i nova vlada / A.Halchynskiy. – K.: Lybid, 2005. – 368 s.
9. Kuzio.T. From Kuchma to Yushchenko. Ukraine's Presidential Election and the Orange Revolution [Elektronnyy resurs] / T.Kuzio // Problems of Post-Communism. – March/April, 2005. – Regym dostupu: http://www.taraskuzio.net/Comparative%20Politics_files/electionsorangerevolution.pdf
10. 5-rychchya Pomaranchevoyi revolyutsiyi v otsinkah ekspertiv (opytuvannya Fondu “Demokratychni initsiatyvy imeni I.Kucheriva”) [Elektronnyy resurs]. – Regym dostupu: http://dif.org.ua/ua/archive/press_releases_archive/gtrhtyj7i.htm
11. U EU otocennya Yanukovycha vvazhayut brehunamy i bandytamy. – EU Observer [Elektronnyy resurs] / iPress.ua / 10.01.2014. – Regym dostupu: http://ipress.ua/news/u_yes_otocennya_yanukovycha_vvazhayut_brehunamy_i_bandytamy_eu_observer_37753.html?
12. Yevroparlament poperedyv Yanukovycha pro naslidky za rozhin Maidanu [Elektronnyy resurs] // iPress.ua / 26.11.2013. – Regym dostupu: http://ipress.ua/news/ukrainska_vlada_ne_mozhe_zastosovuvaty_sylu_proty_yevromaydanu_yep_33957.html
13. Hensek NATO pryzhyvaet storony conflictu v Ukraini k dyalohu [Elektronnyy resurs] // RIA Novosti Ukraina / 27.01.2014. – Regym dostupu: <http://rian.com.ua/politics/20140127/339916150.html>

Gekalo G.I., PhD student of Department of Political Science of V.Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk), anja1712@ukr.net

International organizations in political conflicts and contradictions of modern Ukraine: concept studies

The maintaining of norms and principles of international law, guarantors of which now are the intergovernmental organizations is one of the fundamental values of our country. However, in recent decades, Ukrainian society is going through the most important and tragic page in its history, which is full of various contradictions and conflicts. Therefore, the role of international institutions in the political life of the state especially in internal conflicts is quite relevant and important. Therefore, the main purpose of the author is research of the role of international organizations in political confrontations in Ukraine, which took place in the twentieth century.

Keywords: internal political conflict, international organizations, globalization, norms and principles of international law.

Жекало А.И., аспирантка кафедры политологии, Прикарпатский национальный университет им. Василия Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), anja1712@ukr.net

Международные организации в политических противоречиях и конфликтах современной Украины: концепция исследований

Поддержание норм и принципов международного права, гарантами которых в современных условиях выступают межгосударственные организации, является одним из фундаментальных ценностей нашего государства. Однако в последние десятилетия украинское общество переживает наиболее важную и одновременно трагическую страницу истории, которая насыщена разнообразными противоречиями. Поэтому роль этих межгосударственных институтов во внутривнутриполитической жизни, а точнее во внутривнутриполитических конфликтах является весьма актуальной и важной. Поэтому главной целью автора является исследование значения международных организаций в политических противоречиях в Украине, которые имели место в XXI веке.

Ключевые слова: внутривнутриполитический конфликт, международные организации, глобализация, нормы и принципы международного права.

* * *

УДК 323(477)

Ключник Р. М.

аспірант кафедри політології, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара (Україна, Дніпропетровськ), ruslan-dne@yandex.ru

ОСНОВНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Розкрито сутність політичної кризи в Україні як багатовимірний процес, що охоплює різні сфери життя суспільства. Проаналізовано легітимізаційний, аксіологічний та комунікативний виміри сучасної політичної кризи. Досліджено динаміку розгортання кризових явищ з виокремленням особливостей кожного етапу. У роботі використано системний, структурно-функціональний, порівняльний та інші методи. Революція 2014 р. розглядається як наслідок низки суперечностей в українському суспільстві. Підкреслено, що системна криза заклала підвалини нового конституційного, політичного і правового устрою.

Ключові слова: політична система, політична криза, політична комунікація, революція, політичні цінності.

Перша половина 2014 р. запам'ятується світові численними подіями у різних країнах світу, у тому числі такими, що призвели до людських жертв. Так, громадянські заворушення і бойові дії відбувалися у Нігерії, Венесуелі, Іраку, Центральноафриканській республіці та низці інших держав. Втім, увага світової спільноти протягом останніх місяців прикута перш за все до України, яка переживає одну з найтяжчих криз за всю історію. Розпочавшись як суто політичний процес, криза вийшла за межі власне політичної сфери і охопила економічну та соціальну сфери життя українського суспільства. Незавершеність та суперечливість цих подій не перешкоджають науковій рефлексії і осмисленню ролі поточної кризи у розвитку вітчизняної політичної системи.

Мета нашої роботи – розкрити сутність та основні виміри сучасної політичної кризи в Україні.

Дана проблематика є ґрунтовно дослідженою у працях вітчизняних вчених, які приділяли увагу різним аспектам української політичної кризи. Так, І.Іщенко розглядає етнонаціональні передумови політичних конфліктів на вітчизняних теренах. А.Колодій досліджує аксіологічний вимір політичної кризи як наслідку конфлікту між Сходом та Заходом. У працях І.Хижняка розкрито проблеми комунікації між учасниками політичного процесу в умовах кризи. Вагомий внесок у дослідження політичних криз зробили також О.Максимова, В.Паніотто та інші автори. Втім, вітчизняна політична наука потребує комплексних

досліджень, присвячених політичній кризі, з якою зіштовхнулася наша країна.

Євромайдан як акція політичного протесту розпочався 21 листопада 2013 р. як реакція на рішення Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготування до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом. Слід зазначити, що ця дата співпала з дев'ятою річницею Помаранчевої революції 2004 р., втім сучасні події стали більш драматичними і вирішальними для долі України. Нижче ми спробуємо надати авторську періодизацію революційних подій.

Перший етап (21–30 листопада 2013 р.) характеризувався локальним і мирним характером політичного протесту. На Майдані Незалежності у столиці було встановлено намети пікетувальників, у той час як біля Верховної Ради України влада організувала так звані "антимайдан". Сутички між правоохоронцями, протестувальниками та провладними активістами мали на цьому етапі епізодичний характер [1, с.2]. Лідери опозиції В.Кличко, А.Яценюк та О.Тягнибок закликали до мирного вирішення політичної кризи. Втім, в останні дні листопада, напередодні саміту у Вільнюсі, акції почали поширюватися по всій території України, а події набули міжнародного резонансу.

Другий етап (30 листопада 2013 р. – 22 січня 2014 р.) відзначився ескалацією протесту і радикалізацією вимог, причиною чого став силовий розгін Євромайдану у ніч проти 30 листопада. Відтепер учасники протестів вимагали відставки міністра внутрішніх справ В.Захарченка, а радикально налаштовані учасники заявили про необхідність відставки уряду М.Азарова та президента В.Януковича. 1 грудня було захоплено Київську міську державну адміністрацію, яку протягом кількох місяців використовували як штаб опозиції. 22 грудня народне віче ухвалило резолюцію про створення загальнонаціональної організації Всеукраїнське об'єднання "Майдан" з метою поглиблення, розширення та подальшої координації діяльності Євромайдану. Автовласники влаштували Автомайдан, а інтернет-активісти створили безліч сайтів та сторінок у соціальних мережах з метою мобілізації громадян, передусім молоді. Після прийняття парламентом так званих "законів 16 січня", що обмежували громадянські права, зокрема, на свободу слова і зібрань, сутички з правоохоронцями у Києві та інших містах набули систематичного характеру, у центрі столиці було споруджено численні барикади.

Третій етап (22 січня – 21 лютого 2014 р.) став кульмінацією протистояння між режимом В.Януковича та опозицією. День Соборності відзначився особливо тяжкими барикадними боями на Європейській площі та вулиці Грушевського, в яких загинули щонайменше три особи. Акції протесту набували небаченої раніше гостроти й у регіонах: 22–27 січня було захоплено низку обласних державних адміністрацій. Провідну роль у боротьбі проти режиму почали відігравати радикальні групи, серед яких найактивнішими стали "Правий сектор" та "Спільна справа". 18 лютого протистояння між силовиками та опозиціонерами у центрі Києва загострилося. Мирна хода, що прямувала до парламенту, була зупинена загонами "Беркуту" та внутрішніх військ. Цього ж дня було здійснено чергову спробу звільнення Майдану Незалежності від учасників протесту. 19 і 20

лютого бої у центрі Києва продовжилися, що призвело до загибелі близько сотні громадян. Фактично урядові сили зазнали поразки, а центр столиці перейшов під контроль опозиції.

Четвертий етап (21 лютого – 7 квітня 2014 р.) ознаменувався колапсом старої політичної системи і конституванням нової. Ввечері 21 лютого президент та лідери опозиції підписали Угоду про врегулювання політичної кризи в Україні. Відповідно до цієї угоди, було відновлено дію Конституції 2004 р., а позачергові президентські вибори мали бути проведені до кінця поточного року. Того ж дня парламент скасував статтю, за якою було засуджено Ю.Тимошенко, і наступного дня її було звільнено. У ніч проти 22 лютого президент таємно виїхав з Києва до Харкова, а потім до Ростова-на-Дону, через що Верховна Рада призначила виконуючим обов'язки голови держави новообраного спікера О.Турчинова. У цей час численні представники колишньої владної еліти, у тому числі й В.Янукович, залишили країну, а лідер фракції Партії регіонів у парламенті О.Єфремов заявив про перехід політичної сили в опозицію. 27 лютого за участі Майдану було сформовано новий уряд на чолі з А.Яценюком. Втім, в останні дні лютого посилювалася активність сепаратистів у Криму, що призвело до втручання Росії та ескалації протистояння на півострові. Невизнання парламентом автономії нової української влади призвело до гострої політичної кризи, яка призвела до анексії півострова Росією.

Нарешті, п'ятий етап (з 7 квітня 2014 р.) характеризується загостренням ситуації у Луганській і Донецькій областях, посиленню іноземного впливу на розвиток сепаратистського руху, створенням квазідержав, які контролюють лише частину вищевказаних областей. Протестними настроями скористалися екстремістські і терористичні об'єднання, а також кримінальні групи, що намагалися встановити мафіозний режим у Донбасі (народні республіки у Донецьку і Луганську, які не були визнані навіть кремлівським режимом). Ескалація політичного насилля у східних областях призвела до загибелі сотень громадян з обох сторін; що ж стосується антитерористичної операції, то її результат все ще залишається примарним. Незважаючи на перешкоджання проведенню президентських виборів у східних регіонах, волевиявлення народу 25 травня 2014 р. було легітимним, і перемога П.Порошенка була визнана за кордоном, що створює сприятливі умови для ведення ефективної зовнішньої політики.

Досліджуючи сутність політичних трансформацій, що відбуваються в Україні, можна виокремити такі їх виміри: 1) легітимісний, пов'язаний із недовірою громадян до правлячої еліти та прагнення до її оновлення; 2) аксіологічний, що виражається у несприйнятті частиною соціуму низки політичних цінностей, що визнаються іншою частиною суспільства; 3) комунікативний, що полягає у порушенні нормального обміну інформацією між учасниками політичного процесу.

Легітимісний аспект кризи виявився у зниженні довіри до режиму В.Януковича. Станом на травень 2013 р. Верховній Раді довіряли 16,3%, не довіряли – 76,8% респондентів. Президенту довіряли 25,8%, не

довіряли 68,9%. Уряду довіряли 22,3%, а не довіряли 71%. Політичним партіям не довіряли 69,2%, довіряли їм 17,6% [2]. Втім, вже напередодні Євромайдану довіра до режиму знизилася до критичної межі: торговельні війни з Росією спричинили спад виробництва і, як наслідок, невдоволення населення. Режим В.Януковича втрачав довіру навіть “проросійських” виборців Півдня та Сходу, які підтримували її протягом останніх десяти років. Однією з основних ознак режиму стала відверта зневага до права, закону і моралі. Право для Партії регіонів було не лише інструментом задоволення власних чи корпоративних інтересів, а й можливістю втримати посади. Найпоказовішим фактом зневаги законодавчих норм стало скасування у жовтні 2010 р. політичної реформи, завдяки чому В.Янукович отримав повноваження, на які його не обирали. Подальші дії владної еліти свідчили про відверте маніпулювання нормативно-правовою базою: непризначення виборів до Київської міської ради, політичні переслідування представників опозиції, зміни в освітній політиці, що передбачали комерціалізацію освіти та обмежували студентське самоврядування тощо. Президент, постійно виходячи за межі конституційних приписів фактично привласнив собі “диктаторські” повноваження всупереч вимогам Конституції України та створив свою “жорстку владну вертикаль”, яка полегшувала вчинення неправних дій представниками еліти і бюрократії.

Важливою причиною делегітимації можна назвати наростаючу бюрократизацію та корумпованість влади. За індексом сприйняття корупції Україна посідала у 2013 р. 144-те місце в рейтингу країн світу, разом з Іраном та Нігерією. У той же час Росія стояла на 127-й позиції, Грузія на 55-й, а колишня радянська республіка Естонія навіть на 28-му місці, що свідчить про можливість подолання цього негативного явища в умовах трансформації суспільно-політичного життя [3]. Тотальна корупція, яка охопила усі сфери суспільного життя в Україні, у тому числі освіту, перешкоджала зростанню довіри громадян до влади, дискредитує український політикум в очах виборців. Традиційним же інструментом запобігання падінню легітимності в українських реаліях тривалий час було підвищення видатків, зокрема соціальних виплат. Втім останніми роками чимраз більше громадян розуміли, що це є лише маніпулятивною передвиборчою технологією, яка не забезпечена реальним зростанням економіки. Напад силовиків на учасників мирної акції на Майдані Незалежності 30 листопада 2013 р. став лише приводом до загальнонаціональної кампанії протесту; основні підвалини кризи легітимності були закладені головою держави, урядом і парламентом протягом кількох попередніх років.

Втім, замість проведення переговорного процесу під час масових акцій по всій країні, режим В.Януковича пішов шляхом придушення громадянських прав і свобод. Закони 16 січня призвели до остаточної втрати легітимності: відтепер громадяни вимагали повного перезавантаження влади, а саме дострокового припинення повноважень президента, уряду і парламенту. Реалізація ж силового сценарію остаточно делегітимізувала режим за кордоном.

Говорячи про аксіологічний (ціннісний) вимір української кризи, можна виокремити міжгенераційну

та міжцивілізаційну кризи політичних цінностей. Наслідуючи логіку С.Гантінгтона, який розглядав Україну як розколоту країну на межі західної і православної цивілізації, видається можливим розглянути міжцивілізаційний вимір української аксіологічної кризи. Вперше цивілізаційний розкол України дався ознаки під час президентських виборів 1994 р., коли західні області підтримували переважно кандидата Л.Кравчука, а східні та південні – Л.Кучму. За словами С.Гантінгтона, це є свідченням не міжетнічного, а міжцивілізаційного розколу [4, с.256]. Жителі західних і частково центральних областей в цілому сприйняли демократичний режим та незалежну Україну як політичну реальність. Мешканці Сходу та Півдня значною мірою сповідують радянські або російські імперські цінності, що впливає на їх електоральний вибір. Зважаючи на це, О.Максимова підкреслює небезпеку етноконфесійних конфліктів для стабільності української політичної системи [5, с.212].

Українська дослідниця А.Колодій виявляє наступні риси східноукраїнської ідентичності: креольство у культурі (російська мова спілкування, залученість в інформаційний і мас-культурний простір Росії), інтеріоризація колишнього комуністичного режиму (советизація свідомості), панування історичних міфів про “Русь як колиску трьох народів” та про возз’єднання України з Росією як акт історичної справедливості, сучасні міфи про те, що Донбас найуспішніше розвивається і є регіоном-донором, а також про праворадикальний націоналізм як сутність західноукраїнської ідентичності (неорадянський міф про бандерівців) зовнішньополітична орієнтація на Росію.

Західноукраїнська ж ідентичність включає вірність національній мові і традиції, неприйняття колишнього комуністичного режиму і сучасних лівих сил, панування міфу про споконвічну окремішність та боротьбу за національну незалежність України, ставлення до Донбасу та інших південно-східних областей як до української, але зрусифікованої території, якій “треба допомогти”, а до Галичини як до опори українства в Україні. Це доповнюється зовнішньополітичною орієнтацією на Європу [6, с.70].

За наступне десятиліття цей ціннісний розкол поглибився, що було наочно продемонстровано на президентських виборах 2004 р.: західні та центральні регіони віддали перевагу В.Ющенку, південні та східні – В.Януковичу. Відбулася Помаранчева революція, рушійною силою якої стали саме протестні настрої носіїв європейських цінностей. Втім, незгодні з перемогою В.Ющенка представники Партії регіонів провели з’їзд у Северодонецьку, де запропонували проект федералізації України. Проект залишився на папері, втім ідея федералізації або надання регіонам більшої автономії й досі існує у вітчизняному політичному дискурсі і в перспективі може бути втіленою на практиці.

Криза поглибилася під час президентства В.Януковича після вже згаданої відмови від підписання угоди про асоціацію з ЄС. Цього разу аксіологічна криза теж мала вже звичну географічну прив’язку: рушійними силами Євромайдану стали політичні сили патріотичного спрямування, що сформувалися пере-

важно у західних регіонах та Києві. Антагоністами до них стали проросійські активісти, що організували акцію “Російська весна” і референдум у Криму, що суперечив українському законодавству. Конфлікт між носіями демократичних і російських імперських цінностей завершився фактичною втратою контролю над Кримом та Севастополем. З одного боку, це в перспективі призведе до зменшення представництва проросійських Партії регіонів та КПУ у Верховній Раді. Втім, з іншого боку, цей приклад можуть наслідувати й інші регіони з великою кількістю російськомовного населення. Варто погодитись із думкою І. Іщенка, який підкреслює, що ксенофобія може виникати як наслідок невключеності у соціокультурний простір певних етнічних груп. За певних умов, це стає додатковим чинником нестабільності соціуму, коли етнічність стає мірилом справедливості розподілу матеріальних, соціальних і політичних ресурсів [7, с.351].

Аксіологічна криза певною мірою пов'язана з тим, що малі індустріальні міста Східної України, як правило, культурно безликі, а ментальність їх населення є неорадянською у найгіршому сенсі цього слова. Настрої населення більшості населених пунктів на Сході характеризується апатією, недовірою до владних структур усіх рівнів. Існує прошарок людей, які “не вписалися” у ринкові відносини і поповнили лави маргіналів. Частина громадян не має навіть чітких уявлень про сутність ринкової економіки, жадаючи від місцевої влади забезпечення їх усім необхідним на “радянських” умовах; особливо яскраво це помітно у сфері ЖКГ. Небажання громадян брати на себе відповідальність навіть за стан власної оселі (вже не кажучи про рівень вулиці, мікрорайону чи міста) зумовлює різке погіршення стану інфраструктури навіть у столиці. Надзвичайно загострюються проблеми соціально-економічного характеру: зношення житлової і транспортної інфраструктури, погіршення кримінальної ситуації, що дестабілізує ситуацію в регіоні.

З метою подолання сепаратистських настроїв уряд організував кампанію “Єдина країна”, наголосивши на необхідності інтеграції українців навколо спільних цінностей. Акція “Голос Донбасу”, проведена бізнесменом Р.Ахметовим, мала на меті продемонструвати єдність українського народу (у тому числі зі східних областей) у боротьбі проти сепаратистських та екстремістських рухів, інспірованих і підтримуваних антиукраїнськими силами. Спостерігаючи за передвиборчою кампанією, можна було помітити домінування цінностей миру і стабільності у політичній риторичній кандидатурі.

Нарешті, комунікативна складова української кризи полягає у порушенні політичної комунікації між суб'єктами політичного процесу. Криза політичної комунікації полягає у втраті можливості контролювати інформацію та використовувати її у відповідності до потреб регіону, держави або міжнародної спільноти. Криза може виражатися у масових непорозуміннях, утрудненні діалогу між представниками бюрократії та населення, у поширенні великого масиву неправдивої та недостовірної інформації щодо провідних політичних акторів, порушеннях функціонування зворотного зв'язку. Усе це спостерігалось протягом 2013–2014 рр. в Україні.

Віртуальний простір починає динамічно трансформуватися, тоді як реальний рухається зі старою швидкістю. Ця розбіжність і є головним джерелом зламу системи комунікації, якщо їй не вдається вповільнити швидкість змін віртуального простору. Опозиція під час революційних подій використовувала соціальні мережі, ресурси відеохостингу, які дозволяли миттєво обмінюватися інформацією і мобілізувати громадян. У той же час правлячий режим реагував із запізненням на вимоги суспільства, виявився нездатним налагодити ефективну двосторонню комунікацію. І.Хижняк слушно зауважує, що на Євромайдані почала формуватись нова соціальність, що була побудована на засадах етики нового типу. Ця етика стала носієм пріоритетності таких ціннісних настанов, як солідарність, взаємна підтримка і повага до особи, в основі яких були закладені підвалини людської духовності та гуманізму. Передові позиції такої інноваційної соціальності почали забезпечуватись, насамперед, мережевою організацією. Остання певно посіла здебільшого переважні позиції по відношенню до традиційних моделей суспільної комунікації. Вона виявилась найбільш продуктивною у практиці виявлення пріоритетних, соціально активних та адекватно мислячих персоналій, а також новостворених інституцій в просторі комунікативних медіа [8, с.505].

Політичне маніпулювання є, безперечно, одним з інструментів самозахисту політичної системи від загрози дезінтеграції в умовах дефіциту її відповідальності. Реалізується цей інструмент в політико-комунікативній практиці суб'єктів і об'єктів політичної системи. Головна функція політичного маніпулювання полягає в тому, щоб через інтерпретації дійсності “зняти” із суб'єкта політики негативні асоціації, переносючи їх на об'єктивні обставини або політичних суперників. Таке розуміння політичного маніпулювання дозволяє виявити рефлексивну міру відповідальності представників органів влади і давати адекватну оцінку певним політичним процесам. Захист від політичного маніпулювання може бути як свідомим, так і несвідомим, груповим та індивідуальним, активним і пасивним. Проте найголовнішим у такому захисті є побудова системи відповідальності у комунікації між владою і громадянами, яка зменшує ефективність політичних маніпуляцій. Так, після революції 2014 р. з метою забезпечення інформаційної безпеки в Україні було припинено мовлення російських телеканалів, втім, російські інтернет-ресурси не блокуються, відтак, у Кремля залишаються можливості впливати на український медіапростір. Відтак, боротьба за безпеку вітчизняного інформаційного простору є одним з нагальних завдань нової політичної еліти України.

Отже, Євромайдан став наслідком низки суперечностей в українському суспільстві: між владою та опозицією, між носіями європейських та російських імперських (а подекуди й радянських) цінностей, між олігархами, бюрократією і силовиками з одного боку та найманими працівниками, студентством і малим бізнесом з іншого. Гостра криза легітимності полягала в тому, що громадяни не довіряли практично усім інститутам: парламенту, президенту, уряду, армії, міліції та судовій системі. Розпочавшись як мирна акція протесту, Євромайдан перетворився на революцію, яка

поклала край політичному режиму, що існував з 2010 р., і заклала підвалини нового конституційного, політичного і правового устрою. Зміна законодавства стала свого роду точкою біфуркації, і від нової владної еліти залежатиме, чи піде Україна шляхом розбудови демократичної, соціальної і правової держави.

Список використаних джерел

1. Паниотто В. Україна. Євромайдан [Текст] / В.Паниотто // Вестник общественного мнения. – 2013. – № 3–4. – С.1–7.
2. Соціологи кажуть, що довіра українців до влади постійно падає [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/08/21/6996435/>. – Заголовок з екрана.
3. Corruption perception index 2013 [Electronic source] / Transparency International. – Access mode: <http://cpi.transparency.org/cpi2013/results/>
4. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций [Текст] / С.Хантингтон. – М.: ООО “Издательство АСТ”, 2003. – 603 с.
5. Максимова О.М. Чинники нестабільності перехідних політичних системи [Текст] / О.М. Максимова. – Севастополь: СевНТУ, 2013. – 300 с.
6. Колодій А. Український регіоналізм як стан культурно-політичної поляризованості [Текст] / А.Колодій // Agora. – Київ: Стилюс, 2006. – Вип.3: Україна – регіональний вимір. – С.69–91.
7. Іщенко І.В. Етнонаціональна політика в контексті управління нестабільністю суспільства [Текст] / І.В. Іщенко // Гілея. – 2014. – Вип.83. – С.349–354.
8. Хижняк І.А. Другий етап “держави всупереч”: уроки Євромайдану vs конкретних історичних обставин [Текст] / І.А. Хижняк // Гілея. – 2014. – Вип.84. – С.503–507.

References

1. Paniotto V. Ukraina. Euromaidan [Text] / V.Paniotto // Vestnik obshchestvennogo mnenija. – 2013. – № 3–4. – S.1–7.
2. Sotsiology kazhut, shcho dovira ukrainsiv do vlady postijno padaє [Text] // Ukrainska pravda. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/08/21/6996435/>. – Zagolovok z ekrana.
3. Corruption perception index 2013 [Electronic source] / Transparency International. – Access mode: <http://cpi.transparency.org/cpi2013/results/>
4. Huntington S. Stolknovenie tsivilizatsiy [Text] / S.Huntington. – M.: ООО “Izdatelstvo AST”, 2003. – 603 s.
5. Maksymova O.M. Chynnyky nestabilnosti perekhidnykh politychnykh system [Text] / O.M. Maksymova. – Sevastopol: SevNTU, 2013. – 300 s.
6. Kolodiy A. Ukrainskiy regionalizm yak stan kulturno-politychnoi poliaryzovanosti [Text] / A.Kolodiy // Agora. – Kyiv: Stylos, 2006. – Vyp.3: Ukraina – regionalnyi vymir. – S.69–91.
7. Ishchenko I.V. Etonatsionalna polityka v konteksti upravlinnya nestabilnistyu suspiilstva [Text] / I.V. Ishchenko // Gileya. – 2014. – Vyp.83. – S.349–354.
8. Khyzhnyak I.A. Drugyi etap derzhavy vsuperech: uroky Euro-maidanu vs konkretnykh istorychnykh obstavyn [Text] / I.A. Khyzhnyak // Gileya. – 2014. – Vyp.84. – S.503–507.

Kliuchnyk R.M., PhD student of Department of Political Science, Dnepropetrovsk National University (Dnepropetrovsk, Ukraine), ruslan-dne@yandex.ru

Main dimensions of modern political crisis in Ukraine

The essence of political crisis in Ukraine as a multi-dimensional phenomenon is considered. It is stressed that the crisis has spread into different social spheres. Legitimacy, value and communicative dimensions of modern political crisis are considered. The dynamics of political crisis is analyzed and each period of it is described. The difference between Eastern and Western regions of Ukraine is considered as a background of political contradictions. The influence of political parties and civil movements on political process in Ukraine is underlined. It is stressed that modern crisis process is influenced by activity in the Internet. The danger of political manipulation being used by Russian authorities in mass media is considered. In the article system, functional, comparative and other methods are used. The 2014 Revolution is considered as the result of contradictions in Ukrainian society. The crisis is underlined to have founded the new constitutional, legislative and political order in Ukraine.

Keywords: political system, political crisis, political communication, revolution, political values.

Ключник Р.М., аспирант кафедри політології, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Дніпропетровськ, Україна), ruslan-dne@yandex.ru

Основные измерения современного политического кризиса в Украине

Раскрыта сущность политического кризиса в Украине как многомерного процесса, охватившего различные сферы жизни общества. Проанализированы легитимационные, аксиологические и коммуникативные измерения современного политического кризиса. Исследована динамика развития кризисных явлений с выделением особенностей каждого этапа. В работе использованы системный, структурно-функциональный, сравнительный и другие методы. Революция 2014 г. рассматривается как следствие ряда противоречий в украинском обществе. Подчеркнуто, что кризис заложил основания нового конституционного, политического и правового устройства.

Ключевые слова: политическая система, политический кризис, политическая коммуникация, революция, политические ценности.

* * *

УДК 329:323(477)

Морарь М. В.

доктор політичних наук, професор кафедри філософії та соціології, Таврійський державний агротехнологічний університет (Україна, Мелітополь), morar.nikolay@mail.ru

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ЗДОБУТКИ І ПРОБЛЕМИ

Досліджується особливості формування політичного лідерства в Україні в умовах державної незалежності та актуалізується необхідність створення цілісної системи підготовки політичних лідерів. Підкреслюється, що політична практика цього періоду не висунула жодного загальнонаціонального лідера, який був би здатним об'єднати всі верстви українського суспільства в боротьбі за дійсну демократію, соціальну справедливість та всенародний добробут. Для сучасної політичної ситуації в Україні характерні такі явища, як криза державності, втрата політичного управління, криза національної ідентичності. Політичні процеси, які відбуваються, свідчать про те, що влада не може знайти виходу з кризи. В цьому контексті підкреслюється, що своєодініня реальність змушує переосмислити питання про роль особи, її внесок у політичний процес перехідного періоду розвитку суспільства.

Аналізується стан та перспективи формування політичного лідерства. Робиться висновок, що в Україні відсутня система підготовки політичних лідерів як у загальнонаціональному масштабі, так і на регіональному рівні. Політичні партії, громадські організації теж не готують цілеспрямовано політичних лідерів, використовуючи системи стихійного відбору, що вкрай неефективно.

В цьому плані особливої актуальності набуває комплекс проблем, пов'язаних з системою формування та підготовки політичних лідерів як у загальнонаціональному масштабі, так і на регіональному рівні.

В цьому контексті автор пропонує низку механізмів та форм підготовки партійних лідерів: відкриття спеціалізованих шкіл та спеціальностей на факультетах вищих навчальних закладів для підготовки кадрів; висунення кадрів “знизу” – шляхом виборів через громадські організації та рухи; введення у практику партійного життя конкурентних механізмів (відкритий конкурс) при обійманні керівних посад; висунення кандидатів і складання відкритих партійних списків на вибори у представницькі органи влади тощо.

Ключові слова: політичний лідер, політичне лідерство, влада, політичний процес, політична система, політична еліта, політична культура, політична ідеологія.

За роки незалежності в Україні створені владні інститути, які, відповідно до Конституції держави та інших законодавчих актів, здійснюють управління суспільством, складають певний адміністративно – управлінський процес. У країні в легітимні інститути президентства, уряду і Верховної Ради. Але політична практика цього періоду не висунула жодного загальнонаціонального лідера, який був би здатним об'єднати всі верстви українського суспільства в боротьбі за дійсну демократію, соціальну справедливість та всенародний добробут.

Перші два десятиліття української державної незалежності пов'язані з глибокою соціально-економічною кризою в суспільстві, до якої приєдналася